

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Esitysluonnoksessa on erinomaisesti huomioitu, että huoltovarmuuden varmistamiseksi ammatillisessa koulutuksessa on varmistettava, että kriittisten alojen osaamistarpeisiin vastataan riittävästi. Alkutuotannon alat ovat erittäin tärkeitä ja kriittisiä aloja erityisesti huoltovarmuuden kannalta. Ruokaturvan ja ruokaomavaraisuuden merkitystä on korostettu ja pyritty varmistamaan riittävä omavaraisuuden taso. Kotimainen ruuantuotanto on turvattava, jotta voimme taata edes perushuoltovarmuuden Suomessa.

Energiaomavaraisuuden osalta metsäala ja metsien merkitys in kriittinen huoltovarmuustekijä suomalaisessa tuotannossa, minkä lisäksi Kaustisen seutukunta kiinnittää huomiota myös koko ajan yleistyvän biokaasun tuotannon merkitykseen sekä osana alkutuotannon kannattavuutta että kansallista huoltovarmuutta.

Luken 13.5.2024 julkaiseman ”Ruoka-alan taloudellinen ja alueellinen merkitys Suomessa”- tutkimuksen mukaan ruoka-ala tuottaa 9% koko maan arvonlisäyksestä ja ruoka-alan suorissa ja välillisissä työpaikoissa työskentele 12% työllisistä kansalaisista. Keski-Pohjanmaan maakunta, jossa luonnonvara-alan ammatillisesta koulutuksesta vastaa KPEDU, tuottaa koko maan perunatuotannosta 10 %, maidosta 12 %ja naudanlihasta 11 %.

Hallituksen esitys luonnonvara-alan koulutusten (maatalousala, metsäala, metsäkoneenkuljetuksen osaamisalaa lukuun ottamatta, hevosala) siirtämisestä kustannusryhmästä 4 kustannusryhmään 3 tarkoittaa näiden koulutusten rahoituskertoimen muutosta 1,46 è 1,07. Esityksessä rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin siirtämällä kustannuskertoimet pelkästään opiskelijavuosien perusteella määräytyvään rahoitukseen (50 %). Tutkinnoista ja osaamispisteistä määräytyvä rahoitus ei jatkossa riippuisi siitä, mistä tutkinnosta on kyse, samaan tapaan kuin vaikuttavuusrahoitus nykyisin

määräytyy. Tämä tarkoittaa sitä, että myöskään metsäkoneenkuljettajien koulutuksen rahoitus ei tule kasvamaan rahoituskertoimen kasvamisesta huolimatta; rahoituskerrointa käytetään vain 50% perusrahoitusosuuteen ja loppu osa rahoituksesta tulee 1-kertoimella.

Luonnonvara-alan johtajat ry:n jäsenet ovat arvioineet luonnonvara-alan koulutuksiin kohdistuvan rahoituksen pudotuksen olevan n. 25-30% luokkaa. Toteutuessaan tämä vaikuttaa voimakkaasti alan koulutusten laatuun, vetovoimaan, järjestämismahdollisuuksiin ja tätä kautta osaavan työvoiman saatavuuteen kriittisillä huoltovarmuus aloilla. Tämän lisäksi kaikki luonnonvara-alan ammatti- ja erikoisammattitutkinnot löytyvät kustannusryhmästä 1 ja painokerroin on laskenut 0,78 è 0,41. Tämä näyttäytyy erikoisena, sillä juuri näillä koulutuksilla on lisä- ja täydennyskoulutettu osajia alkutuotannon käytännön työtehtäviin nopealla ja joustavalla tavalla. Luonnonvara-alan koulutuksien erityispiirteenä on, että osaamisen hankkimista varten on ylläpidettävä kalliita ja monipuolisia oppimisympäristöjä.

Kaustisen seutukunta katsoo, että luonnonvara-alan erityispiirteet sekä asema ruokaturvan, omavaraisuuden ja huoltovarmuuden toteuttajana tulee huomioida ja ymmärtää osaamisen kehittämiseen kohdistuvan rahoituksen riittävyyden ja tason näkökulmista.

Luonnonvara-alan koulutusten edelleen kehittyminen on turvattava säilyttämällä koulutus elinvoimaisena. Luonnonvara-alan koulutuksen toimipaikat sijaitsevat toiminnan luonteensa vuoksi usein koulutuksenjärjestäjän pääkampusten ulkopuolella, jolloin koulutustoiminnan järjestäminen on suhteessa kalliimpaa. Opetuksen tukipalvelut ovat suhteessa kalliimpia toteuttaa (mm. kiinteistö- ja laitoshuoltopalvelut, opiskelijaruokat, opintotoimistot, asuntolat, erityisopetus, opiskeluhuolto).

Maaseudun uusi yhteiskunnallinen rooli syntyy uusiutuvasta energiasta ja sen merkityksestä mm. hiilinegatiivisen maatalouden toteuttajana. Luonnonvara-alan oppilaitokset ovat eturintamassa tuottamassa uutta tulevaisuuden osaamista hiilensidonnassa, hiilineutraaliudessa ja ilmastoviisaudessa ja tämä turvataan ainoastaan riittävällä rahoituksella. Nyt hallituksen esittämällä luonnonvara-alan koulutuksen leikkauksilla vaarantuu tavoitteiden mukaisten tulevaisuuden osaajien koulutus.

KPEDUn luonnonvara-alan yksiköt Keski-Pohjanmaalla ovat olleet omalla alallaan hyvin vetovoimaisia ja aloituspaikkojen täyttämässä ei ole ollut ongelmaa. Lisäksi nämä yksiköt kokoavat laadukkaan koulutuksensa takia opiskelijoita laajalta alueelta.

Suomessa on säilytettävä asianmukainen luonnonvara-alan oppilaitosten verkosto. Suomalaisen osaamisen pitää pysyä kilpailukykyisenä myös luonnonvara-alalla. Luonnonvara-alan oppimisympäristöjen on pystyttävä investoimaan nykyaikaisiin koneisiin ja laitteisiin, puhtaisiin ja uusiutuviin energiaratkaisuihin, kiertotalouden uusiin ratkaisuihin, täsmä- ja digiviljelyyn ja datan käytön hyödyntämiseen sekä kaiken tämän opetuksen edistämiseen. Eläinten hyvinvointiin

vaadittavia investointeja on myös pystyttävä tekemään. Tämän lisäksi on pystyttävä huolehtimaan opetushenkilöstön osaamisesta.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Ei lausuttavaa

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Hallituksen esityksessä hyvää on rahoitusmallin selkeyttämistavoite. Asetusluonnoksessa ehdotetaan lähes kaikkien ammatti- ja erikoisammattitutkintojen siirtämistä rahoituskoriin 1. Lakiluonnoksen tavoitteena on, että aikuisopiskelijat suorittaisivat perustutkintojen sijaan ammattitutkintoja ja valmistuisivat nopeammin. Alan vaihtajille uuden tutkinnon osaamisen hankkiminen edellyttää toimivia oppimisympäristöjä ja käytännön harjoittelua. Laadukkaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen opetus ei ole Kaustisen seutukunnan arvion mukaan luonnonvara-alalla mahdollista koriin 1 kertoimella. Luonnonvara-alan AT- ja EAT-tutkinnot tulisi siirtää koriin 2.

Asetusesityksessä esitetään maatalouden ja metsätalouden perustutkintojen pudottamista koriin 3 (aikaisemmin kustannuskori 4). Luonnonvara-alan laadukas koulutus edellyttää koulutiloja ym. oppimisympäristöjä ja uudenaikaista konekantaan sekä vastaavuutta osaamisvaatimuksiin, joita mm. luonnonmonimuotoisuuden edistäminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää maa- ja metsätalouden ammattilaisilta.

Rahoituksen uudistus tulee mitä todennäköisimmin johtamaan opetusmaatilojen lakkautuksiin ja oppilaitosten toimintaedellytysten loppumiseen. Kertoimia tulisi tarkistaa ja maa- ja metsätalouden perustutkinnot tulisi palauttaa koriin 4.

Luonnonvara-alan koulutuksenjärjestäjille rahoitusleikkaus on kohtuuton. Rahoitusvaikutukset tulee lakiluonnoksissa tarkistaa alakohtaisesti, jotta huoltovarmuuden kannalta oleellista alaa ei ajeta alas Suomesta.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Ei lausuttavaa

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Ei lausuttavaa

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Majoituksen järjestämisen korotuskertoimen muutos tulee vaikuttamaan luonnonvara-alan oppilaitosten asuntolatoiminnan rahoitukseen ja heikentää oleellisesti opiskelijoiden mahdollisuutta

tulla luonnonvara-alan koulutukseen pitkien välimatkojen vuoksi. Erityisen kriittistä tämä on Kaustisen ja Kannuksen luonnonvarayksiköissä, joissa opiskelijat tulevat laajalta maantieteelliseltä alueelta – käytännössä lähes koko Suomesta.

Luonnonvara-alan koulutus on saanut asuntolassa asuvista opiskelijoista alan rahoituskertoimen mukaista korotettua rahoitusta (perushinta korotettuna 1,46 kertoimella). Nyt tätä ollaan yhdenmukaistamassa siten, että kerroin on kaikelle majoitukselle sama 0,77 ja alakohtainen korotuskertoimia ei enää huomioida. Kaustisen seutukunta ei pidä tätä hyvänä kehityksenä, sillä. koulutuspaikat luonnonvara-alalla ovat irrallaan pääkampuksista ja isoista kaupunkikeskuksista ja niihin ei pääse julkisilla kulkuvälineillä käytännössä lainkaan tai hyvin huonosti. Sivukampuksille ei saada järjestettyä edes arkipäiville sopivia julkisia liikenneyhteyksiä, joten opintojen onnistuminen vaatii kunnollisen asuntolatoiminnan oppilaitoksille. Kaustisen seutukunta toteaa, että majoitustoiminnan rahoituksen leikkaaminen ei ole mahdollista ja luonnonvara-alalla on säilytettävä kustannusryhmän mukainen majoituskorotus.

Asetusluonnokset

Maatalous-, metsä- ja hevosalan sijoitettava takaisin kustannusryhmään neljä tai painokerrointa on nostettava hallituksen esityksestä nykyiselle tasolle.

Muut kommentit

Kaustisen seutukunta (Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Toholampi ja Veteli) on perinteisen vahvaa ja laaja-alaista luonnonvara-alan seutua. Luonnonvara-ala on nyt ja tulevaisuudessa seudun elinkeinojen yksi tärkeimmistä tukijaloista.

Kaustisen seutukunta toteaa, että luonnonvara-alan menestyminen ja kehittyminen on seudun elinkeinoille ja laajemmin koko elinvoimalle erittäin merkityksellistä. Alan koulutusten rahoituksen supistaminen vaarantaa kriittisesti yrittäjien ja osaavan työvoiman saannin tulevaisuudessa. Vaikutukset ovat myös valtakunnallisia, sillä luonnonvara-alan koulutuksen supistuessa koko Suomen huoltovarmuus ruokaturvan ja energiaomavaraisuuden osalta vaarantuu merkittävästi.

Jylhä Petri
Lestijärven kunta Kaustisen seutukunta